

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanova ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letna 60 Din za tiskarstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list v članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok posebej. Pošt. šte. 11.153. Telefon 3112

Učitelstvu bodi mesto tudi v parlamentu

Že ponovno so se čuli v naših vrstah glasovi, da moramo dobiti svoje lastne zastopnike v vseh javnih in tudi zakonodajnih korporacijah. Čedalje bolj se namreč pojavlja potreba, da učitelstvo sodeluje v vseh ustanovah, v katerih se kuje usoda šolstva, učiteljska in narodne prosvete sploh. In to, kar je bilo doslej le naša želja, morda samo želja najdalekovidnejših v naših vrstah, naj postane danes zahteva vsega organiziranega učiteljskega. Pravico do take zahteve nam daje naše delo.

Učiteljsko delo je razdeljeno v dve panogi. Prvo je delo v šoli, a drugo je delo med narodom. Eno je v zvezi z drugim, kajti ni ga menda učitelja, ki bi se omejeval zgolj na delo v šolski sobi. Odkar obstoja učiteljski stan je obstajalo tudi učiteljsko delo med narodom. Razlika med tem delom v prejšnjih časih in danes je le ta, da je bilo poprej povsem prostovoljno in so se našli le pri posameznikih svetli primeri idealnega dela med narodom, a povečini ni bilo to delo nikjer priznано. Danes je stvar nekoliko drugačna. Z zakonom o narodnih šolah je priznано tudi učiteljsko delo izven šole in se to delo tudi ocenjuje. Delo ni malenkostno, kajti razvoj vsega narodovega prosvetnega življenja sloni skoraj edino na učiteljskih ramenih. Nikoli se ni učitelstvo branilo dela in tudi sedaj ne iznašamo teh ugotovitev z namenom, da bi se tega dela otresli, marveč le v podkrepitev zahteve. Moralna dolžnost našega stanu nam nalaga delo med narodom in nešteto priznanj nam potrjuje, da je bilo to delo doslej vedno uspešno. — Tudi v zadnjem času slišimo razne pohvale. V banovinskem odboru je namestnik bana g. dr. Pirkmajer toplo in s polnim priznanjem govoril o učiteljskem delu med narodom. Tudi minister za kmetijstvo g. dr. Janković se je prav laskavo izrazil napram zastopnikom JUU o delu učiteljskega za dobrobit naroda in napredek države. In prav te izjave naj podkrepiljo naše zahteve, da moramo dobiti svoje zastopnike v vseh javnih in tudi zakonodajnih korporacijah, torej tudi v parlamentu.

Doslej se je smatral učitelj le za delavca, včasih se je tudi priznalo da je delo dobro, a danes postavljamo zahtevo, da bo učitelstvo tudi svojem ustvarjalnemu delu med narodom primerno zastopano povsod, kjer se odloča o šolstvu in prosveti.

Nihče ne more trditi, da so pri strokovnem delu strokovnjaki nepotrebni. Moderna današnja doba priznava in upošteva le strokovna mnenja, ker hoče, da je vsako delo čim popolnejše. Poglejmo v banovinski svet. — Niti enega učitelja ni v njem in vendar se ravno tu razpravlja o šolstvu in prosveti. Razpravlja in govori se mnogo in tudi sklepa se. Toda kdo bi dajal lažje pojasnila o stanju naših šol? Kdo bi boljše orisal kvarnost prenatrpanih razredov? Kdo bi lažje govoril o prosvetnem delu med narodom? Kdo boljše očrtal potrebe za kulturni napredek vasi itd. ako ne učitelj? In vendar ni v tej korporaciji nobenega učitelja. — Ali je bilo, vzemimo za primer razpuščen parlament, tam kaj boljši? Iz dravske banovine ni bil zastopan niti eden učitelj, in vendar mora priznati vsak objektivni človek, da ima ravno učitelstvo najtesnejše zveze z narodom, da je ravno učiteljsko ono kulturni pionir, ki bi se moral v prvi vrsti priznati tudi na zunaj za narodnega voditelja, kajti stvarno je on to že od nekdaj.

Nove volitve so pred vratmi, in zopet se bo apeliralo na učitelstvo. Mnogo dela in odgovornosti se bo nalagalo zopet učitelstvu, a pri tem se poraja za nas vprašanje: »Ali se bo hotelo upoštevati upravičene zahteve učiteljskega?«

Danes ni ta zahteva le glas posameznikov, marveč prihaja že iz širših učiteljskih krogov in mnoga društva so o tem vprašanju razpravljala in nekatera tudi že sklepala. Od več strani se čuje soglasna zahteva: »Učiteljsko mora dobiti svoje zastopnike tudi v parlamentu!« Ta klic ne prihaja samo iz učiteljskih vrst marveč je tudi g. minister dr. Marušič izjavil, da je potrebno, da pride v parlament več zastopnikov učiteljskega. Poudaril je tudi, da je to njegova iskrena želja. To dragoceno priznanje naj nam bo potrdilo, koliko smo v pretekli dobi zamudili. Vedno in povsod je bil učitelj le delavec, in dovršil je najvažnejša dela, toda odločati ni smel nikjer. In danes?

Učiteljsko združenje je stanovska organizacija in kot taka ne more posegati v strankarsko politična vprašanja. Tudi bi bilo napadno in povsem nepravilno, da bi se stanovska organizacija bavila s strankarsko politiko, če bi ji bilo to tudi dovoljeno. Zaradi tega ne more razpravljati o eventualni kandidaturi svojih članov za poslanske mandate. Nekaj pa lahko naredi organizacija in z njo vse članstvo in sicer to, da pokaže na ogromno delo med narodom, ki ga učiteljsko opravlja. To delo in nešteti uspehi dajejo učiteljskemu zadostno upravičenost zahtevati svoje

pravice, zahtevati, da se mu prizna zmožnost narodni zastopati in ne zanj samo delati. Učiteljsko je ravno s svojim delom spoznalo narod in spoznalo tudi njegove kulturne, gospodarske in socialne potrebe in prav zaradi tega je upravičeno zahtevati upoštevanja pri izbiri kandidatov za bodoče volitve.

Ne bo lahko, a upajmo, da tudi težko ne, zagovarjati povsod to našo zahtevo. Ni prišla iz vodstva, članstvo samo jo je zahtevalo na svojih zborovanjih, in prav zaradi tega moramo o njej razpravljati tudi tam, kjer se ni bilo govora o tem vprašanju. V vseh naših

društvih naj članstvo dobro pretrese to zahtevo, da bo nastop vsega učiteljskega v tem pogledu enoten.

V vseh društvih, v vseh organizacijah, odborih in zadrugah je zastopano učiteljsko. Povsod poznajo njegovo delo, in danes ko postavljamo svojo zahtevo po priznanju, da smo vredni biti tudi zastopniki naroda, naj nastopi prav vse učiteljsko enotno s poudarkom: Če smo dobri delavci med narodom, in to nam priznate, tedaj omogočite najboljšim med nami, da bodo mogli narod zastopati tudi v parlamentu.

Za naše pravice

I.

Minister za socialno politiko in narodno zdravje g. dr. Drago Marušič je sprejel 1. t. m. predstavnika JUU tov. Dorda Mirkova in Todora Dimitrijeviča, ki sta dala g. ministru predstavko JUU glede uredbe o draginjskih dokladah in čl. 3 a finančnega zakona, v kolikor se nanaša na poročene učitelje.

Gospod minister je ob tej priliki poudaril: »Visoko cenim učiteljsko in njegovo delo, stojim na stališču, in je tudi moja iskrena želja, da bi moralo biti v parlamentu več učiteljev nego doslej.« Ta izjava nas zelo veseli, ker je v čast vsemu učiteljskemu in to tem bolj, ker je to izjavil član kraljevske vlade in človek, ki prav dobro pozna vlogo učiteljskega med narodom in v državi.

II.

Minister vojske in mornarice armijski, general gospod Peter Živković, je odredil, da je njegov pomočnik sprejel 4. t. m. predstavnika JUU s posebnim sporočilom, da bo iz-

vršeno vse, kar mu bo pomočnik referiral, da je mogoče storiti za učiteljsko.

Gospod pomočnik je zelo ljubezno sprejel zastopnika JUU tov. Dorda Mirkova in Todora Dimitrijeviča in sprejel predstavko JUU v pogledu uračunavanja vojni let učiteljem v službo in napredovanje.

III.

Minister za kmetijstvo g. dr. Dragotin Janković je sprejel 6. t. m. predstavnika JUU tov. Ivana Dimnika, Todora Dimitrijeviča in Dorda Mirkova, ki so razložili g. ministru želje učiteljskega glede vseh vprašanj, ki so v zvezi s sprejetjem novega finančnega zakona za sol. leto 1934/35 kakor tudi o glavnih potrebah šole in učiteljskega.

Gospod minister je obljubil, da se bo v vladi zavzel za učiteljsko vprašanje in je obenem tudi z navdušenjem poudaril: »Vi ste naša vojska v miru. Visoko cenim učiteljsko delo in pozdravljam učiteljsko pri njegovem vzvišenem poslu v korist naroda in za napredek države.«

Uredbe o draginjskih dokladah Naša spomenica

V prejšnji številki »Učiteljskega tovariša« smo poročali, da so bili zastopniki stanovskih organizacij pri ministru za socialno politiko in narodno zdravje g. dr. Marušiču. Ob tej priliki je oddala sekcija JUU za dravsko banovino g. ministru spomenico, ki jo v celoti priobčujemo. Spomenico je udruženje oddalo tudi g. ministru financ.

SPOMENICA.

Izpremembe uredb o draginjskih dokladah državnih uslužbencev in upokojujencev in odločbi o prejemkih uradniških pripravnikov, pogodbenih uradnikov, dnevničarjev in honorarnih uslužbencev, odobrene po ministrskem svetu na osnovi § 64. finančnega zakona za leto 1934/35, in objavljene v Službenih Novinah kraljevine Jugoslavije z dne 13. aprila 1934., števil. 84/XXI/195-198, so posegle globoko v življenjske interese velikega dela državnih uradnikov in vplivajo usodno na njihove družine. Te uredbe in odločbe so materialno in moralno prizadele tudi veliko število aktivnih in upokojujencev učiteljev in učiteljskih pripravnikov in pogodbenih uslužbencev, zato smatra Jugoslovensko učiteljsko udruženje — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani v zmislu pravil § 3., točka c), za svojo dolžnost, opozoriti Vas, gospod minister, na težke posledice, ki bi nastale, ako bi se te uredbe in odločbe še nadalje izvajale.

Prejemki državnih uradnikov in upokojujencev so bili tekom zadnjih let že ponovno reducirani in so danes tako nizki, da pri uslužbencih nižjih položajev daleko ne dosežajo eksistenčnega minimuma. Zato je nad 90% poročenih uradnic naravnost prisiljenih s svojo plačo prispevati k vzdrževanju družine. Številni so primeri, ko je radi danes vladajoče brezposelnosti pri poklicih s samostalnim delom (čl. 42. zakona o neposrednih davkih) žena plača edini dohodek družine. Nagrade uradniških pripravnikov, pogodbenih uradnikov, dnevničarjev in honorarnih uslužbencev zadostujejo jedva najnujnejšim potrebam in ne prenesejo nobenega zniževanja več.

Od meseca maja 1934., ko so stopile zgoraj omenjene uredbe in odločbe v veljavo, so se v polni meri pokazale njihove napake in trdote. Jugoslovensko učiteljsko udruženje — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani ugotavlja predvsem:

1. Izpremembe uredb o draginjskih dokladah državnih uradnikov in upokojujencev ter odločbi o prejemkih uradniških pripravnikov, pogodbenih uradnikov, dnevničarjev in honorarnih uslužbencev izvajajo pri zniževanju prejemkov obraten princip progresivnosti od višjih proti nižjim prejemkom in zadevajo zato predvsem ekonomsko šibkejšje uslužbenke nižjih skupin in njihove svojce in to neglede na število družinskih članov.

2. Posegajo le v družine, ki je temeljna celica družbe in naroda.

3. Gmotno ne ogrožajo samo prizadetih družin in njihovih svojcev, marveč na stečaj odpirajo vrata popolni demoralizaciji in propadanju družine, ki ji rušijo materialne in moralne temelje. Uredbe direktno favorizirajo tiste otroke, ki nočejo vršiti svojih moralnih in materialnih dolžnosti do staršev.

4. Ustvarjajo privilegiran položaj izvenzakonskih zvez, v katere bodo sedaj prisiljeni vstopati mnogi mlajši uradniki, ki bi si sicer ustvarili rodbino.

5. Uredbe so same po sebi pogrešne, ker doseženi prihranki ne morejo odtehtati gorljivih kvarnih posledic.

6. Odločno nasprotujejo načelu, da bo dila mož in žena v službi enakopravna v vseh pravicah in dolžnostih. Zene so v državnih službah dolžnosti obdržale, v pravicah pa so okrnjene. Za enako delo ne prejemajo enakega plačila.

Utemeljitev:

Po uredbah so predvsem osebne draginjske doklade predmet redukcije, zato so prizadele v prvi vrsti uslužbenke nižjih položajnih skupin, ki prejemajo manjše plače, a višje draginjske doklade.

Poročenim državnim uslužbenkam in upokojujencem se draginjske doklade ali sploh črtajo, ali pa se znižujejo od 75—30%. Uredbe dosledno izvajajo večjo obremenitev gmotno šibkejših.

Primeri:

Vsota vseh mesečnih prejemkov uradnic od IV./I. do IX. skupine znaša v I. drag. razredu: Din 4170.—, 3270.—, 2900.—, 2500.—, 2160.—, 1905.—, 1650.—. V teh zneskih je vračunana osebna draginjska doklada, ki dosega v posrednih skupinah: 500.—, 600.—, 650.—, 700.—, 750.—, 775.— Din (v VIII. in IX. skupini). Ako je tudi državni uradnik VI. ali višje skupine, izgubijo te uradnice vso draginjsko doklado. Pri tem se znižajo

njihovi prejemki za 12% v IV./I. skupini, 18% v IV./2. skupini, 22% v V. skupini, 28% v VI. skupini, 35% v VII. skupini, 40% v VIII. skupini in 47% v IX. skupini. Uradnica v IV./I. skupini izgubi torej le 12% in obdrži btto prejemke mesečno Din 3670.—, uradnica IX. skupine pa izgubi 47% in znašajo njeni prejemki le še Din 875.—. Padli so torej daleč pod eksistenčni minimum. Pred znižanjem sta bili plači obeh uradnic v razmerju 2,5:1, po znižanju pa se je razmerje izpremenilo v 4:1, ter ima uradnica IV./I. skupine 4 krat večje prejemke od uradnice v IX. skupini.

V vsaki od nešteti možnih kombinacij dosledno izgubljajo uradnice nižjih skupin večje vsote in večji procentualni del svojih prejemkov kakor uradnice višjih položajev.

Po letu 1933. upokojene uradnice izgubijo doklado četudi so njihovi prejemki stvarno manjši od prejemkov upokojujencev izpred leta 1923.

Kako so prizadeti samski uradniki in uradnice, ki žive z roditelji v skupnem gospodinjstvu, kažejo sledeči primeri:

Oseba draginjska doklada drž. samskega uradnika (uradnice) III./I. skupine pri btto mesečnih prejemkih Din 5670.— se zniža za znesek Din 150.—, samskemu drž. uradniku (uradnici) v X. skupini s mesečnimi btto prejemki Din 1450.— pa se zniža za znesek Din 387.50.

Uradniškemu pripravniku (-ici) IX. skupine v I. drag. razredu pri mesečni plači Din 1320.— za znesek Din 263.— do 528.—, dnevničarju (-ki), zvančniku (-ci) pri mesečni nagradi Din 900.— pa za znesek Din 180.— do 360.—.

Jasno sliko te odredbe v praksi pa nudijo konkretni primeri:

- A. 1. Mati ima pokojnine Din 600.—, hčerka plače Din 1500.—, odtegljaj znaša Din 387.50.
2. Oče ima pokojnine Din 2800.— (ima 7 šolobveznih otrok), hčerka plače Din 850.—, odtegne se ji Din 300.—.
3. Mati, kronska upokojujenka, ima pokojnine Din 360.—, hči plače Din 1196.—, odtegljaj Din 387.50.
4. Mati ima pokojnine Din 400.—, hči ima plače Din 1350.—, odtegljaj znaša Din 375.—.
5. Mati ima pokojnine Din 200.—, hči nagrade Din 800.—, odtegne se ji Din 300.—.
6. Oče ima pokojnine Din 1800.—, hčerka plače Din 900.—, odtegne se ji Din 380.—.
- B. 1. Upokojujenka ima Din 640.— pokojnine. Ker je njen mož obrtnik (dasiravno je že več kot leto dni brez posla in zaslužka), se ji odtegne vsa draginjska doklada; ima sina in ostane za vse tri skupaj Din 240.—, ker se ji odtegne Din 400.—.
2. Oče obrtnik brez dela in dohodkov, ki ima še 4 šolobvezne otroke; plača hčerke znaša Din 800.—, odtegne se ji Din 380.—.

Število brezposelnih, ki jih je zaposlila država s prihranki na temelju teh uredb, ne odtehta še večjega števila oseb, ki so zaradi njih istočasno zasle v bedo in pomanjkanje.

Mnenja smo, da se primanjkljaj državnega budžeta nikakor ne sme kriti z redukcijo tistih prejemkov, ki še niso dosegli eksistenčnega minimuma, ker je to skrajno nesocialno, a tudi ekonomsko zgrešeno, zakaj z znižanjem kupne moči širokih slojev se križa samo poostruje. Navedeno jasno kaže, da so odredbe materialno in moralno zadele predvsem najnižje državne uslužbenke in upokojujence in z njimi uradniško družino. Zato

prosimo.

da se uredbi o izpremembi draginjskih doklad državnih uslužbencev in upokojujencev ter odločbi o prejemkih uradniških pripravnikov, pogodbenih uradnikov, dnevničarjev in honorarnih uslužbencev, objavljene v Službenih Novinah kraljevine Jugoslavije z dne 13. aprila 1934., števil. 84/XXI/195-198

prekličejo.

Iz seje banovinskega sveta

Naše šolstvo in prosveta.

Na zasedanju banovinskega sveta je bila 7. februarja na vrsti razprava o proračunu za prosvetni oddelek. Načelnik prosvetnega oddelka g. prof. Breznik je uvodoma podal strokovno poročilo o prosvetnih razmerah v dravski banovini, katerega bistvene stvari podajamo v naslednjem.

Prosvetne razmere v drav. banovini so se v preteklem letu razvijale pod vtisom gospodarske depresije in pod vplivom nezadostnih sredstev, ki so jih nudili prosvetni upravi državni, banovinski in občinski proračuni. Težkoče so obstojale predvsem v velikem pomanjkanju učnih moči. Na vseh šolah je primanjkovalo 572 učiteljev, dalje učilnic, ki jih še danes primanjkuje 1064, učil, kar je pripisovati neurejenim gospodarskim razme-

ram, občinskim odborom in obubožanosti prebivalstva. Velik napredek pa je bilo zaznamovati v pogledu učiteljskih namestitev.

Statistika šol je naslednja. V d. b. je bilo 1. dec. 1934 860 narodnih šol (ena za gluho-neme, ena za slepe, 2 za manj nadarjeno dečo, ena manjšinska šola in 13 zasebnih šol. Poleg omenjenih narodnih šol imamo še 12 gospodinjstev, 53 zabavišč in 13 zavetišč. Vse narodne šole imajo 3808 razredov s 4092 učnimi osebami (1549 — 38% moških in 2543 — 62% ženskih). Šole je obiskovalo 182.009 otrok (91.599 dečkov, 90.410 deklic). To je povprečno 47 na en razred. Otroci so bili po narodnosti 178.555 Jugoslovancev, 2641 Nemcev, 621 Madžarov, 192 druge narodnosti. — Meščanskih šol je 41 (33 državne, 8 zasebnih). Razredov je 193. Učencev 3391, učenk 3011, skupaj 6402 učenca. Zasebne meščanske šole